

Waarom is Vlaanderen zo droog?

De zomer van 2022 is droog. Zeer droog. In de laatste 6 jaar is dit al de vijfde (zeer) droge zomer. Maar niet alleen in Vlaanderen, ook grote delen van Europa hebben gekreund onder extreme temperaturen, bosbranden en waterschaarste. Captatieverboden, oogstverliezen en hittestress veroorzaakten problemen in de landbouwsector. Hadden wij dit verwacht, voor ons 'regenachtige' Vlaanderen? Het overgrote deel van de bevolking alvast niet. Er wordt in de volksmond steeds gesproken over 'extreme zomers'. Zijn deze wel nog zo uitzonderlijk of mogen we stellen dat deze eerder de regel zullen zijn? De aanwijzingen voor dat laatste groeien.

Gemma Willems, consultant Water & Klimaat, Boerenbond / Illustraties: Joris Snaet

We zijn met te veel

Het is geen verrassing dat een van de droogteoorzaken de bevolkingsdichtheid is. We zijn simpelweg met te veel. Daarbij komt dat we een welvarend

leven leiden en een groot waterverbruik per persoon hebben. Gemiddeld is dit 114 liter per dag per persoon. Veel mensen op een kleine oppervlakte met een groot verbruik dus. Op dat kleine

oppervlak wonen niet alleen mensen. Ook landbouw, industrie, recreatie ... hebben er hun plaats. Deze sectoren hebben naast de huishoudens veel water nodig. De vraag naar water op onze beperkte oppervlakte is dus groot en het aanbod relatief beperkt. Dit leidt tot een onbalans, en die zorgt voor een periodieke waterschaarste. Verder wordt kwalitatief water vaak gebruikt voor de verkeerde toepassingen. Denk maar aan de manier waarop leidingwater of kwalitatief grondwater gebruikt wordt om stallen te reinigen of auto's te wassen. Een gedragswijziging op dit vlak dringt zich op. Een tweede gevolg van de drukke bezetting van ons kleine oppervlak is verharding. Vlaanderen is meer en ▶

meer verhard. 16% van de totale oppervlakte in Vlaanderen is afgedekt of verhard. De laatste veertig jaar is er drie keer zoveel verharding bijgekomen.

Het regent hier toch veel?

Vlaanderen is over het algemeen een regenachtige regio. Het cruciale punt hier is om de regen die valt effectief in de grond te laten sijpelen en niet verloren te laten gaan. Door de hoge verhardingsgraad kan het water niet voldoende in de bodem sijpelen en spoelt het weg via de riolering. Op die manier worden de grondwatervoorraden onvoldoende aangevuld en komt het aanbod in het gedrang, terwijl de vraag blijft. Ook dit draagt bij aan de onbalans tussen de vraag en het aanbod naar water. Water dat wegspoelt en via beken en rivieren in de zee terecht komt, is water dat we kwijt zijn. Wanneer we water de kans geven om te infiltreren in de bodem, dan is dat alleen maar in ons voordeel. Het vormt een levensnoodzakelijke buffer in tijden van droogte.

Bijkomend valt er nog iets te zeggen over de rivieren. Het aantal heel grote rivieren die Vlaanderen binnenstromen en ook het aanbod mee kunnen ondersteunen is beperkt. We hebben inderdaad wel enkele grotere rivieren zoals de Maas en de IJzer. Het probleem met deze rivieren is dat ze 'regen gevoed' zijn. Dit wil zeggen dat hun debieten afhankelijk zijn van de regenval. Als er geen regen valt, zoals we de laatste maanden ondervonden, dan staat het waterniveau van deze rivieren laag. Ook hier wordt er weer geknabbel aan ons aanbod aan water. Als laatste element speelt ook het oppervlaktewaterbeheer. Dat was er

De kans dat deze droge zomers de regel worden is zeer reëel. We zijn dan ook maar beter voorbereid.

lang vooral op gericht om water zo snel mogelijk af te voeren. Zowel uit onze stads- en dorpskernen als van onze landbouwgronden. Dat vonden we nodig om overstromingen te voorkomen en het land sneller te kunnen bewerken. Dat water kan niet de grond intrekken en zijn we dus kwijt. Ook bemalingswater uit de bouw vormt een gigantische bron van verliezen. Miljar-den kubieke meter grondwater lopen zo onder onze neus weg. Dat is een jammere zaak.

Temperatuurstijging

Ook de temperatuurstijging is gerelateerd aan de klimaatverandering. We kunnen dit woord niet weglaten uit ons verhaal. Het is voor niemand van ons onbekend. Uiteraard wordt waterschaarste ook veroorzaakt door de weersomstandigheden. Het is een foute opvatting dat er minder neerslag in Vlaanderen zal vallen. Klimaatmodellen voorspellen zo goed als geen verandering, kwantitatief gezien op jaarbasis. Als het dan niet minder gaat regenen in Vlaanderen, wat is dan het probleem?

Onze weerextremen zijn het gevolg van een stijgende temperatuur. Sinds het einde van de vorige eeuw is de temperatuur gemiddeld genomen gaan stijgen. Dat zorgt ervoor dat er minder frequent neerslag valt en dat deze neerslag intensiever en heviger zal zijn. Er valt dus meer neerslag per keer en de periodes tussen buien worden langer, dit is droogte. Omdat er meer tijd zit tussen buien is de bodem hard. De grotere hoeveelheid water die per regenbui valt heeft het moeilijker en heeft ook minder tijd om de grond in te trekken. Er stroomt heel veel water weg tijdens piekbuien. Zoals al gezegd is water dat wegspoelt, water dat we kwijt zijn. Bovendien zorgt dit water ook voor wateroverlast.

De klimaatverandering geeft aanleiding tot drogere zomers en nattere

Verhouding tot de normaalwaarde neerslaghoeveelheid
totaal juli 2022 in vergelijking met de maandelijkse normaalwaarde 1991-2020

Eind juli kleurde de kaart van de neerslagtekorten in België al bijzonder bruin. Die situatie is nog slechter geworden in augustus.

winters. Er vindt dus een neerslagshift plaats. Voorspellingen geven indicaties van 59% minder neerslag tijdens de zomers tegen 2100. Daarom zal genoeg water bufferen tijdens de winters steeds belangrijker worden.

De rol van kwaliteit

Tot slot kan waterschaarste ook worden veroorzaakt door bedreigingen van onze waterbronnen. Deze oorzaak is dus kwalitatief en niet meer kwantitatief. Door aanhoudende droogte dalen de waterpeilen in de waterlopen aanzienlijk. Hierdoor daalt de kwaliteit van het water. Dat komt onder meer omdat het zouthalte stijgt. Oppervlaktewaterwinningen worden bedreigd door verontreinigingen en ook de kwaliteit van het grondwater gaat achteruit. Opwellend zout dat zich op grote diepte bevindt, bedreigt de kwaliteit van het grondwater. En de PFAS-problematiek is ons bijvoorbeeld niet onbekend. Op deze manier wordt er weer geknabbeld aan ons aanbod aan water.

Natuurlijk zijn er ook gebiedsafhanke-lijke factoren en is niet elke regio hetzelfde. Zo speelt ook de ondergrond een grote rol. De waterreserve is niet overal in Vlaanderen even groot.

Eerder regel dan uitzondering

De klimaatverandering zal niet verdwijnen. De periodes van droogte zullen niet verdwijnen. Vlaanderen is op de goede weg. We leveren allemaal samen heel wat inspanningen en proberen anders om te gaan met water. Maar er is nog een lange weg af te leggen.

Nu we de verschillende oorzaken van het watertekort op een rij hebben gezet, kunnen we het probleem simpel samenvatten dat de vraag naar water groot is en het aanbod daarbij achterblijft. De oplossing lijkt dan simpel: het aanbod van water vergroten en de vraag verkleinen. In de praktijk is de oplossing iets minder simpel te noemen.

Iedereen zal zijn steentje (of druppeltje?) moeten bijdragen: besparen waar kan en vooral anders omgaan met ons water. We zullen moeten inzetten op maximale infiltratie. Daarvoor zal water onder andere ruimte moeten krijgen. Het zal belangrijk worden om water te bufferen en op te slaan, te hergebruiken en ook in te zetten op alternatieve waterbronnen.

De kans dat deze droge zomers de regel worden is zeer reëel. We zijn dan ook maar beter voorbereid. ■

Gemma Willems

consulent Water & Klimaat
gemma.willems@boerenbond.be

Waterzekerheid realiseren

Een bedrijf verduurzamen op het vlak van water vraagt inspanningen en tijd, maar het wordt ook ondersteund. Land- en tuinbouwers staan er niet alleen voor. Een land- of tuinbouwbedrijf dat inzet op waterbesparende maatregelen, waterrecuperatie, -opslag en alternatieve waterbronnen, is beter gewapend tegen terugkerende periodes van droogte. Dat maakt het veerkrachtiger en vooral autonomer. Waterzekerheid is steeds minder vanzelfsprekend. Dit realiseren vraagt investeringen. Binnen het VLIF zijn er heel wat mogelijkheden. Water is een thema dat ons allemaal aangaat. Als land- en tuinbouwers zijn we ook een belangrijk deel van de oplossing. Een gemotiveerde en goed geïnformeerde landbouwer zal op lange termijn de vruchten plukken van zijn inspanningen; letterlijk!

“Waterzekerheid is het beste argument om als bedrijf in te zetten op maatregelen.”